

*Прутчикова В. В.,**orcid.org/0000-0001-8123-1377**кандидат філологічних наук, доцент,
завідувачка кафедри перекладу та іноземних мов
Національної металургійної академії України*

АКСІОЛОГІЧНЕ ЗНАЧЕННЯ НІМЕЦЬКИХ ПАРЕМІЙ ЯК СКЛАДНИК ПРАГМАТИЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ

Анотація. Мета статті – дослідити участь аксіологічного значення німецьких паремій в актуалізації прагматичної функції в аспекті емоційно-оціночних і міжособистісних установок учасників комунікації.

Зазначено, що аксіологічність є конститутивною характеристикою паремій, які у мовному фонді відрізняються своєю семантичною і комунікативною двоплановістю, автосемантиєю, усталеним комунікативно-прагматичним потенціалом, що визначає їх актуалізацію.

Визначено, що в актуальній конситуації паремії пристосовуються до основної комунікативно-прагматичної направленості і набувають релевантного прагматичного значення, не втрачаючи свого базового прагматичного значення – дидактичного, яке корелює з основною для паремії особливістю – її здатністю давати оцінку усьому, що відбувається, з точки зору соціуму, який є імпліцитним «автором» паремії. Конситуативне значення паремії створюється кожного разу як результат нової особистісно-комунікативної орієнтації.

Встановлено, що суб'єктом оцінювання паремій є імпліцитний необмежений соціум, об'єктом оцінювання – типова мовленнєва паремійна ситуація, і «моментом відліку» – оціночні стереотипи соціуму. Семантична двоплановість паремій мотивує два види оцінки: узуальну (поза конситуацією) і конситуативну (в конситуації). Оцінка подій, дій, осіб тощо актуалізується залежно від розподілу соціальних ролей і намірів учасників комунікації і генерує певний мовленнєвий вплив на адресата через схвалення або осудження стану речей як пораду, настанову, рекомендацію тощо.

Зроблено висновок про те, що аксіологічне значення паремій є базовим складником їхньої прагматичної функції, потенціоє суб'єктивне емоційно-оціночне ставлення комунікантів до ситуації через образність, соціально-оціночну умотивованість, раціонально-оціночну інтерпретацію дійсності, функціонально-діяльнісну орієнтацію, когнітивність за метою, асоціативно-субституційний характер. До лексичного фонду мови паремії входять як «прагматичні заготовки» з соціально-оціночною орієнтацією.

Ключові слова: паремія, прагматичне значення, аксіологічне значення, мовленнєвий акт, паремійна ситуація, мовленнєвий вплив.

Постановка проблеми. Прагматичний аспект мовних і мовленнєвих одиниць активно досліджується у тісному зв'язку з напрямками лінгвістики, орієнтованими на людину та її діяльність, зокрема, з такими, як теорія мовленнєвого акту, теорія референції, теорія мовленнєвої діяльності, когнітивної і дискурсивної лінгвістики тощо.

Прагматика охоплює коло питань, які стосуються конкретних умов і правил вербального спілкування, контексту, особливостей взаємовідносин комунікантів, їхніх цілей, норм і правил спілкування, мовних засобів, якими вони користуються для досягнення своїх цілей. «Прагматика є загальною функціональною перспективою будь-якого аспекту мови, тобто підхід до мови, який враховує весь комплекс її когнітивного, соціального і культурного функціонування у житті людей» [1, с. 13].

Актуальність дослідження комунікативно-прагматичного потенціалу німецьких паремій, зокрема їх аксіологічного складника, визначається все зростаючим інтересом до ритуальних, сакральних текстів, ідіом і паремій як свого роду «згорнутих текстів», у яких зберіглось універсальне концептуальне уявлення про світ, соціум і конвенціональні форми комунікації, які відображають етнічні особливості мовленнєвої поведінки тієї чи іншої мовної спільноти і можуть слугувати взірцем для моделювання комунікативних процесів.

Метою статті є дослідження участі аксіологічного значення німецьких паремій в актуалізації їхньої прагматичної функції в аспекті емоційно-оціночних і міжособових установок учасників комунікації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Структура і семантика фразеологізмів, до яких належать і паремії, забезпечують високі комунікативно-прагматичні потенції цих одиниць [2, с. 90–91], оскільки «паремії і фразеологізми об'єднують ознаки відтворюваності, усталеності, культурної маркованості, а також високий рівень кумулятивності і трансляторності» [3, с. 645]. Це знайшло переконливе підтвердження у цілій низці досліджень [див. огляд: 4]. Як відзначає Г.Д. Сидоркіна [5, с. 11], не дивлячись на те, що фразеологія досліджувалась «вздовж і впоперек» (В.Н. Телия) – з боку семантики, етимології, синтаксису, ступеню умотивованості і тощо, залишається обширна лакуна в сфері прагматики віднесених до неї одиниць, пов'язаних з питаннями їх впливу на *поведінково-ментальні стереотипи носіїв мови* (курсив наш. – В. П.). Деякі форми фразеологізмів (а саме паремії типу прислів'їв і приказок) є кристалізованими реалізаціями саме мовленнєвих дій на кшталт перестороги, заохочення, підбадьорювання тощо. Прислів'я і приказки є майже ідеальним об'єктом для виявлення арсеналу особливо затребуваних у комунікації мовленнєвих дій (внаслідок чого вони і набули стандартизованого мовного вираження).

Як відомо, «розуміння того, що мовці говорять буквально, потребує залучення семантичної інформації, тоді як розуміння того, на що мовці натякають у контексті, потребує прагматичної інформації, яка доступна трудніше, ніж семантичне знання»

[6, с. 459]. Комунікативно-прагматичні властивості висловлювання проявляються у мовленнєвому акті (МА), який вважається мінімальною одиницею дискурсу, як «мовленнєва взаємодія мовця і слухача заради досягнення певних перлокутивних цілей мовця шляхом конструювання ними дискурсивного значення в ході спілкування» [7, с. 5].

Виклад основного матеріалу. Під комунікативно-прагматичним аспектом вивчення паремій ми розуміємо дослідження їхнього комунікативно-прагматичного потенціалу як «готових висловлювань» поза контекстом, а також його реалізацію як мовленнєвого акту в дискурсі з метою підтримки комунікативної інтенції учасників комунікації, оскільки, з одного боку, паремія, як і усяке інше висловлювання, здатна здійснювати вплив на адресата, на його думки, емоції, поступки, а з іншого боку, вона, на відміну від вільних висловлювань, має для цього цілу низку додаткових засобів вираження.

Паремійний мовленнєвий акт (ПМА) передбачає не тільки передачу певних відомостей, знань, але й має впливати таким чином на адресата, щоб отримати бажаний результат у вигляді певних дій, реакцій, розуміння предмету комунікації, згоду або незгоду, здійснення або планування дій тощо.

Характеризуючи особливості паремій, слід мати на увазі два моменти: по-перше, паремію можна розглядати як узуальну одиницю мовного і мовленнєвого фонду, яка відрізняється своєю семантичною і комунікативною двоплановістю і автосемантиєю, з історично сформованим комунікативно-прагматичним потенціалом, по-друге, як актуальну мовленнєву одиницю в конкретному дискурсивному вживанні, коли цей потенціал актуалізується.

Паремії як узуальні мовленнєві формації зберігаються у «фонді знань» комунікантів і словарному фонді як висловлювання, які, окрім свого власного значення, що випливає зі змісту самого висловлювання, мають деякий додатковий смисл, який детермінований лінгвістичними і екстралінгвістичними чинниками. У лінгвістичній практиці прийнято відносити такі висловлювання до групи непрямих висловлювань. Непрямі висловлювання відрізняються тим, що здатні викликати певне враження (ефект), що не впливає безпосередньо з семантики висловлювання, тобто воно не відповідає прямому значенню висловлювання, а «мовець може за допомогою деякого висловлювання виражати не тільки те, що воно безпосередньо означає, але і щось інше» [8, с. 195]. У таких висловлюваннях прийнято розрізняти власне і прагматичне значення. Їхнє власне значення випливає з загальномовного значення компонентів висловлювання, а прагматичне значення визначається його функціональною спрямованістю. Перше називають ще прямим, безпосереднім, семантичним, описовим, а друге – непрямим, або прагматичною функцією. Наприклад, у паремії: *Lügen haben kurze Beine* її пряме значення: *У брехні ноги короткі*, а прагматичне значення: виражає повчання – живи чесно, не бреш. Прагматичне значення паремії може сприйматися тільки завдяки наявності прямого значення і тільки в синергії з ним. Живи чесно, не бреш, оскільки всім відомо, що у брехні ноги короткі (на брехні далеко не заїдеш).

На думку Т.М. Ніколасової, у таких висловлюваннях «комунікативна установка, те, заради чого робиться повідомлення (прагматична функція – В. П.), маскується під пресупозицію, під суспільний фонд уявлень, тоді як формально, що стверджується ілокутивно полегшено і змістовно спрощено» [9, с. 157].

Прагматичне значення паремій закріплено в так званому суспільному фонді уявлень як повчальний характер, морально-дидактична спрямованість. Під час включення паремій у дискурс вони пристосовуються до основної комунікативно-прагматичної функції, набувають свого релевантного прагматичного значення, не втрачаючи свого базового прагматичного значення – *дидактичного*, яке пов'язане з основною і визначальною для паремії властивістю – її здатністю давати оцінку усьому, що відбувається у зовнішньому світі з точки зору соціуму, який виступає імпліцитним «автором» паремії. Паремії можна віднести до так званих аксіологічних, або оціночних, висловлювань [10, с. 22]. За визначенням О.А. Івіна, це висловлювання про те, що людина вважає цінним, а що поганим і байдужим; вони виражають впевненість людей у тому, що є добро і що є зло [11, с. 85].

Оцінка як така завжди є результатом ціннісного підходу до дійсності, вона об'єктивується в мові у вигляді оціночного значення, що належить виключно внутрішньому світу людини. «Будь-яке оцінювання пов'язано, як відомо, з двома процесами: з порівнюванням об'єктів один з одним і їх співвіднесенням з нормативними уявленнями, наявними в картині світу соціуму і кожного індивіду» [12, с. 72]. Вищий ступінь оцінювання мають судження, що відображають раціонально-оціночну інтерпретацію дійсності з точки зору соціуму, до яких і належать паремії. До того ж «основна функція ідіом (а також паремій – В. П.) полягає не в тому, щоб приписувати фрагментам світу тонко диференційовані характеристики (для цього в мові є інші засоби), а в тому, щоб висловити *суб'єктивний емоційно-оціночний погляд на світ* (виділено мною – В. П.), причому ці суб'єктивні модальності можуть бути вельми тонко специфіковані. Іншими словами, розмитість «об'єктивного» інтенціоналу компенсується за рахунок диференційованості «суб'єктивного» імплікаціоналу» [13, с. 8].

Особливості оціночного значення паремії виявляються через прирівнювання її смислового змісту до змісту висловлювань вільного типу, тобто шляхом ідентифікації. Отже, можна стверджувати, що основним засобом формування оціночного значення в паремії є її *внутрішня* форма, яка також визначається як буквальний зміст паремії, або її *пряме* значення.

Особливістю етимологічного значення паремії є те, що кожен її компонент має свою власну внутрішню форму (тобто своє пряме значення), і завдяки семантичним відношенням між лексичними елементами паремії декодується її конкретне смислове значення, яке разом з типізованим (узагальненим) значенням служить базою для утворення нового переносного (асоціативного) значення паремії для конкретних актомовленнєвих умов, що практично і забезпечує кожен раз її зв'язок з одиничною мовленнєвою ситуацією. Це значення можна назвати конситуативним значенням паремії, яке утворюється в кожному конкретному випадку як результат *нової особистісно-комунікативної орієнтації*.

Особистісно-комунікативна орієнтація паремії неминуче пов'язана з вираженням суб'єктивної оцінки щодо того, що повідомляється. Оціночне ставлення прийнято розглядати як один з видів модальності, які супроводжують мовні висловлювання. «Модальний план мовних висловлювань найбільш випукло представляє людський фактор і дає право говорити про людський зміст абсолютно всіх мовних одиниць, оскільки в них неминуче присутній і ніби нашаровується оціночний,

а отже, і індивідуально-людський фактор ... Модальність (як і перформативність) має розглядатися як додаткова, подальша оцінка факту; саме оцінка факту і є первинним змістом модальних висловлювань» [14, с. 92].

На відміну від об'єктивно-часової модальності, яка включається в описативний план змісту, оціночна модальність виражає відношення мовця до всього, що мислиться як об'єктивне, незалежне від суб'єкта. «Оціночна модальність – це зв'язок, що встановлюється між ціннісною орієнтацією мовця / слухача і означеною релігією (точніше – будь-якою властивістю або аспектом розгляду цієї релігії), що оцінюється позитивно або негативно на якій-небудь підставі (емоційній, етичній, утилітарній тощо) відповідно до «стандарту» буття речей або стану справ у деякій картині світу, що лежить в основі норм оцінки... Прийнято вважати, що обов'язковими елементами оціночної модальної рамки є експліцитний або імпліцитний суб'єкт оцінки, що позначає особу або соціум, з точки зору якого дається оцінка, об'єкт оцінки (особа, предмет або подія), сам оціночний елемент, а також «точка відліку», що включає шкалу оцінок і оціночні стереотипи» [9, с. 22–23].

У пареміях суб'єкт оцінювання виражений імпліцитно як необмежений соціум, об'єктом оцінювання є типізована мовленнєва ситуація, представлена у формі паремії, і «точка відліку» – оціночні стереотипи необмеженого соціуму. З огляду на «подвійну» природу паремій можна говорити про наявність у них двох видів оцінки: узуальної (поза ситуацією, дискурсом) і конситуативної (в ситуації, дискурсі).

Узуальне оціночне значення паремії є продуктом непрямой номінації і переосмислення «прямих» значень. Суб'єкт оцінювання паремії: «зацікавлений не стільки в кваліфікації того, що належить світу, скільки в інтерпретації цієї кваліфікації, апелюючи не до об'єктивних властивостей означеного, а до його асоціативно-образних ознак» [9, с. 28].

Паремійна ситуація інгерентно містить у собі якусь оцінку подій, дій, осіб тощо, яка може актуалізуватися залежно від розподілу соціальних ролей і намірів учасників комунікації і здійснювати певний мовленнєвий вплив на адресата через схвалення або осуд представленого в даній ситуації положення речей. Таким чином, узуальна оцінка паремії сприяє позитивній або негативній орієнтації адресата. Така прагматична орієнтація на базі узуального оціночного значення в директивному плані декодується як порада, повчання, рекомендація: *Postupaj / не поступай так, як представлено в даній ситуації, або роби / не роби так.* Наприклад: *Strecke dich nach der Decke.* = По своєму ліжку простягай ніжки. *Man lernt, solange man lebt.* = Вік живи, вік учиш. *Lerne was, so kannst du was.* = Вчення – світ, а невчення – тьма. *Willst du den Genuß, so nimm auch den Verdruß.* = Любиш смородину, люби й оскомину.

Отже, за оціночною спрямованістю можна виділити дві групи паремій: 1) Паремії, що містять оцінку з позитивною орієнтацією адресата (ПОА); 2) Паремії, що містять оцінку з негативною орієнтацією адресата (НОА). Наприклад: *Versuch macht klug.* = На помилках вчать. *Viel lesen und nicht durchschauen ist viel essen und nicht verdauen.* = Не на користь книги читати, якщо лиш вершки в них хватати.

Так, позитивна оціночна орієнтація адресата у першому прикладі декодується так: досвід робить розумним (Досвід – найкращий учитель). Це добре. Здобувай досвід. У другому прикладі: читати і не засвоювати – це погано, не роби так.

Тобто оцінка здійснюється на рівні буквального значення, а потім декодується на рівні переосмислення значення.

Говорячи про засоби вираження аксіологічного значення паремій, слід зазначити, що одним з основних засобів є образність. «Образ це цілісне уявлення (різною мірою конкретне, наочне, картинне, барвисте, яскраве, «живе», оригінальне, парадоксальне) про деякий предмет, явище, яке несвідомо або усвідомлено виникає в свідомості носіїв цієї культури і цієї мови шляхом його співвіднесення з уявленням про інший предмет, явище, вже існуючий у колективній і / або індивідуальній свідомості і мовній практиці тих, хто спілкується цією мовою» [15, с. 196].

Образність як семантична властивість мовного знака передає якусь позамовну інформацію, яка характеризує особи, предмети, явища і виражає емоційну оцінку мовця. Завдяки своїй образності паремії несуть у собі певну соціально-концептуальну інформацію, яка дозволяє нам кваліфікувати дані висловлювання як висловлювання з соціально-оціночною спрямованістю.

Образність не вважається регулярною ознакою паремій, оскільки є група паремій, які не мають значень образності, і тому усі паремії можна розділити на дві групи: 1) Паремії, які мають образну основу (*Wenn der Hund lacht, so weint der Hase.* = Вовк скаче, заць плаче); 2) Паремії, які не мають образної основи (*Wer am Morgen lacht, weint am Abend.* = Не кажи гон, поки не перескочиш).

За даними досліджень [16, с. 21] у фонді прислів'їв німецької мови близько 25% прислів'їв не мають образної основи, що жодним чином не відбивається на їх функціональній активності, хоча певною мірою і впливає на ступінь їх стійкості.

Говорячи про більш поширену в німецькій мові групу паремій, слід вказати на те, що завдяки образному значенню вони мотивують емотивно-оціночне ставлення до світу, справляючи емоційне враження на адресата. У пареміях експресивно забарвлене значення, в основі якого лежить образ-уподібнення, який відсилає до символічних значень цього образу, є продуктом вторинної номінації.

Той або інший образ в паремії несе в собі позитивну або негативну оцінку відповідно до стандартів оцінок, прийнятих у суспільстві. Наприклад: *Aus einem Wolf wird nie ein Lamm.* = Знай вовка і в овечій шкурі. *Viele Bäche machen einen Fluß.* = Краплинка до краплинки – море, людина до людини – сила.

У першій паремії протиставлення образів вовка і вівці сприймається як протиставлення негативного (негативний образ вовка за оцінкою соціуму) і позитивного (пасивно-позитивний образ вівці за оцінкою соціуму). Паремійна ситуація в цілому оцінюється з НОА, здійснюючи, таким чином, на адресата такий вплив, який утримує його від певного роду дій (не довіряти якій-небудь людині, наприклад). У другому прикладі експресивно-оціночний вплив, що виникає на базі представлених образів (багато малих струмків і річка – образи позитивні), мотивує реципієнта внести свій посильний вклад у корисну справу у співпраці з іншими. Таким чином, вся ситуація в цілому оцінюється з ПОА.

Слід зазначити, що серед німецьких паремій більша їх частина містить негативну оцінку. Наприклад: *Honigrede ist nicht ohne Gift.* = М'яко стелить, та жорстко спати. *Einen Mohren kann man nicht weiß machen.* = Хто родився вовком, тому лисицею не бути. *Hart gegen hart niemals gut ward.* = Найшла коса на камінь.

Це пов'язано передусім з тим, що висловлювання з негативною оцінкою є більш експресивними у порівнянні з висловлюваннями з позитивною оцінкою, а отже, здійснюють більш інтенсивний вплив на потенційного адресата. Негативний елемент в експериментальних фразах, як зазначалося дослідниками [16, с. 23], в абсолютній більшості випадків (до 98%) є акцентно виділеним, характеризуючись при цьому усіма типами фразових акцентів.

Однак слід зазначити, що негативно-оціночна орієнтація адресата не має регулярної кореляції з наявністю заперечення у паремії. Тобто паремії з запереченням можуть містити також позитивну оцінку і позитивну орієнтацію адресата (ПОА). Наприклад: *Es ist niemals zu spät, Gutes zu tun.* = *Робити добрі справи ніколи не пізно. Sich zu bessern ist keinem verboten.* = *Не сиди на печі, будеш їсти калачі.*

Паремії є прагматично спрямовані висловлювання, в яких оціночна діяльність, як процес, пов'язаний з практичною орієнтацією, *когнітивна за своєю метою*, тому когнітивний мотив діє як домінуючий, охолоджуючи емоції, навіть якщо вони мали місце в момент оціночного акту. Емоційний субстрат нейтралізується в оціночному значенні, де домінує раціональне ставлення до світу, яке є інструментом орієнтації в ціннісній системі людини. Аксиологічна діяльність детермінована цілями практичної орієнтації, – «це діяльність раціональна за своєю суттю: оцінити крісло «розумно» за те, що воно зручне, а не поліроване, оскільки воно призначене для відпочинку або роботи, горе – почуття «гірке», тому що з ним пов'язана якась непоправна втрата, дурість – властивість, «погана» для правильної орієнтації в світі, для адекватного сприйняття стану речей в ньому. І всі подібного роду результати ціннісного підходу до дійсності об'єктивуються в мові у формі оціночного значення, що належить виключно внутрішньому світу людини, вони мають як вершину смислового навантаження судження, яке відображає *раціонально-оціночну інтерпретацію дійсності*» [9, с. 55–56].

Конситуативне оціночне значення ПМА формується з урахуванням загальної спрямованості оцінки конкретної дискурсивної ситуації. Наприклад:

Walter Hallstein, der Präsident der EWG-Kommission, war zutiefst überzeugt von dem, was er "die Sachlogik" nannte: "Wer A sagt, muß auch B sagen". "Wie die Vollständigkeit des Alphabets gibt es eine innere Einheit aller Wirtschaftspolitik, die stärker ist als die Willkür politischer Gewalten". In der Tat, "alle Politik ist eine Einheit". Wer daher an einem Ende, zum Beispiel mit der Zollunion, beginnt, muß unweigerlich beim europäischen Bundesstaat ankommen" (Spiegel, 29).

У даному прикладі паремія *Wer A sagt, muß auch B sagen* = *Сказав А, то скажи й Б* передуює появі МА-корелята *Той, хто починає з однієї справи, наприклад з митного союзу, у підсумку повинен неминуче прийти до європейської федеративної держави* з буквальним формулюванням тих дій, які мають бути виконані відповідно до певного суспільно схваленого стереотипу соціальної поведінки, і тим самим сприяє *асоціативно-субституційній оцінці* конкретної ситуації крізь призму паремії.

Оціночне значення конкретної ситуації завдяки ПМА має *функціонально-діяльнісний характер* і здійснюється для того, щоб спонукати адресата врахувати досвід соціуму на прикладі паремійної ситуації, а далі, орієнтувати його таким чином, щоб він у своїй практичній діяльності керувався представле-

ною в ній нормою морально-етичної поведінки, прийнятою в суспільстві (соціумі). Весь дискурс в цілому отримує оцінку з *директивною позитивною орієнтацією адресата*. Така оціночно-прагматична спрямованість ПМА детермінована світоглядом народу як носія мови і його культурно-історичним досвідом, системою існуючих у даному соціумі критеріїв оцінки (що необхідно для її адекватного сприйняття), а також «універсальністю оціночного судження, що зобов'язує «дотримуватися» сумірності цінності об'єкта з певними стереотипами або стандартами за деякою шкалою, що відображає суспільно сформовані норми уявлення про хороше або погане, або про те, що проявляється понад або нижче норми» [9, с. 39].

Паремії, як один із видів оціночних (аксіологічних) висловлювань, повною мірою ілюструють, що вплив через мову здійснюється не просто оціночними висловлюваннями, що добре, а що погано, а за допомогою «різних мовних позначень, які містять *соціально зумовлений оціночний компонент* (виділено мною – В. П.). Застосування подібних позначень дозволяє висловити оцінки імпліцитно, непомітно для комунікантів і викликати у них відповідне ставлення і поведінку. При цьому мається на увазі не той вплив, який мова здійснює і поширює сама по собі, а той, коли оцінки і погляди певних соціальних груп закріплюються в різних точках зору на вживання мови і у подальшому переносяться мовою на спеціальний вплив відповідних соціальних груп» [17, с. 136].

Не викликає сумніву той факт, що оцінювання нерозривно пов'язане з емоційністю, оскільки оцінка ніби «вбирає» в себе відповідну емоцію, а параметри емоції і оцінки збігаються: «приємне» – «добре», «неприємне» – «погано» [15, с. 45]. Але умови комунікативної кооперації не завжди дозволяють відкрито висловлювати емоційну оцінку, тому учасники комунікації вдаються до імпліцитних або непрямих засобів її вираження. Саме таким засобом у дискурсі виступає ПМА з непрямым прагматичним значенням і непрямою оцінкою.

По суті ПМА є носієм, знаком певної емоції і оцінки, а їх декодування, інтерпретація і конкретизація здійснюється в умовах конкретного дискурсу з його лінгвістичними і екстралінгвістичними чинниками.

Висновки. Отже, за результатами аналізу можна зробити висновок про те, що аксіологічне значення паремії є одним із конститутивних елементів їхньої прагматичної функції і проявляється в тому, що виражає суб'єктивне емоційно-оціночне ставлення учасників комунікації до дійсності завдяки таким основним функціональним характеристикам: 1) образності; 2) соціально-оціночній умотивованості; 3) раціонально-оціночній інтерпретації дійсності; 4) функціонально-діяльнісній орієнтації; 5) цільовій когнітивності; 6) асоціативно-субституційному характеру.

В аспекті прагматично-оціночної функції паремії мотивують позитивну або негативну орієнтацію адресата. Завдяки своєму комунікативно-прагматичному потенціалу паремії входять в лексичний фонд мови як «прагматичні заготовки» з соціально-оціночною орієнтацією.

Література:

1. Verschueren J. The pragmatic perspective. *Handbook of Pragmatics*. Amsterdam, Philadelphia: Benjamins, 1995. P. 1–19.
2. Chernysheva I. I. Struktur des sprachlichen Zeichens und sprachliche Kommunikation. *Deutsch als Fremdsprache*. München. 1985. № 2. S. 88–91.

3. Селіванова О.О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія. Полтава : Довкілля-К, 2006. 716 с.
4. Mieder W. International Proverb Scholarship: An Updated Bibliography. URL: <https://deproverbio.com/international-proverb-scholarship-an-updated-bibliography-2001/> (дата звернення : 14.12.20).
5. Сидоркина Г.Д. Прагматика паремий: пословицы и поговорки как речевые действия : автореф. дис. ...докт. филол. наук: 10.02.19 «Теория языка». Кубанск. гос. ун-т. Краснодар, 1999. 53 с.
6. Gibbs R.W. A New Look at Literal Meaning in Understanding What is Said and Implicated. *Journal of Pragmatics*. 2002. Vol. 34. P. 457–486.
7. Шевченко И. С. Речевой акт как единица дискурса : когнитивно-прагматический подход. *Тверской лингвистический меридиан : сб. научн. статей*. Вып. 7. В мире языка / под ред. Л. П. Рыжковой. Тверь : Твер. гос. ун-т. 2007. С. 69–80.
8. Серль, Дж. Р. Косвенные речевые акты. *Новое в зарубежной лингвистике*. Вып. 17. Теория речевых актов. Москва : Прогресс, 1986. С. 195–222.
9. Николаева Т.М. О принципе «некооперации» и/или о категориях социолингвистического воздействия. *Логический анализ языка. Противоречивость и аномальность текста*. Москва : Наука, 1990. С. 225–235.
10. Телия В.Н. Коннотативный аспект семантики номинативных единиц. Москва : АСТ-ПРЕСС КНИГА, 4-е изд. 2009. 143 с.
11. Ивин А.А. Логика : учебн. для вузов. Москва : Гардарики, 2004. 347 с.
12. Вольф Е.М. Функциональная семантика оценки. Москва : Едиториал УРСС, 2009. 280 с.
13. Добровольский Д.О., Караулов Ю.Н. Идиоматика в тезаурусе языковой личности. *Вопросы языкознания*. 1993. №2. С. 5–15.
14. Колшанский Г.В. Объективная картина мира в познании и языке. Москва : Наука, 1990. 105 с.
15. Лукьянова Н.А. Экспрессивная лексика разговорного употребления в семантическом аспекте. *Вестник новосибирского государственного университета. Серия: история, филология*. 2015. Т. 14. № 9. С. 183–200.
16. Бондаренко Л.Ф. Структурно-семантические особенности пословиц как специфического разряда устойчивых фраз современного немецкого языка : автореф. дис. ...на соискание науч. степени канд. филол. наук : спец. 10.02.04 «Германские языки». Киев, 1977. 24 с.
17. Матвеева Г.Г., Ленец А.В., Петрова Е.И. Основы прагмалингвистики : монография. Москва : Флинта. 2013. 232 с.

Джерела ілюстративного матеріалу:

Кудіна О., Пророченко О. Перлини народної мудрості : посібн. для студ. та викл. вищ. навч. закл. Вінниця : Нова книга, 2005. 320 с.
 Deutsches Sprichwörter-Lexicon von Karl Friedrich Wilhelm Wander.

URL: <https://woerterbuchnetz.de/?sigle=Wander#0> (дата звернення : 14.12.20).

Ein Europa für die Zukunft. DER SPIEGEL. № 1. 1994. S. 29.
 URL: <http://file.magzdb.org/ul/1948/1994/Der%20Spiegel%201994-01.pdf> (дата звернення : 14.12.20).

Prutchykova V. Axiological values of German proverbs as part of the pragmatic potential

Summary. The purpose of the paper is to study the role of axiological values of German proverbs in pragmatic function actualization in the aspect of emotive-evaluative and intrapersonal relationships of communicants. It has been stated that axiological values are peculiar to proverbs that as linguistic units are notable for their two-dimensional semantic and communicative nature, autosemantics, and conventional communicative-pragmatic potential that specify their actualization.

It has been determined, that in the actual consituation proverbs can adapt to the basic communicative-pragmatic load and acquire a relevant pragmatic value, at the same time preserving their primary didactic pragmatic value that correlates with the main proverb feature – the ability to estimate any situation from the point of view of the society that is the implicit “author” of proverbs. Consituational meaning of proverbs is always generated by a new personal communicative orientation.

In the paper it has been suggested that the subject of proverb estimation is an implicit unlimited society, while the object of their estimation is a typical speech situation described by the proverb, while the “starting point” is conditioned by social evaluation stereotypes. The two-dimensional semantic nature of proverbs determines two types of estimation: the usual estimation (outside the consituation) and the consituational one (in the consituation). Estimation of events, actions, persons, etc. is actualized depending on the distribution of social roles and intentions of communicants and generates a particular speech influence on an addressee through approval or conviction of realia by means of advice, instruction, recommendation and the like.

Thus, it has been concluded that the axiological value of proverbs is a basic part of their pragmatic function, it generates communicants’ potential subjective emotive-evaluative attitude to the situation through figurativeness, social-evaluative motivation, rational evaluation of reality, functional and actional orientation, cognition according to an aim, and association-substitutional character. The lexical stock comprises proverbs as “fixed pragmatic expressions” with social-evaluative orientation.

Key words: proverb, pragmatic value, axiological value, speech act, proverb situation, speech influence.